

סוגיית ושילח וביער

נושאי הסוגיא:

א. לבאר מדוע הבאנו ראייה בפסוק גם ל'ושילח' שזה רגל, וגם ל'וביער' שזה שן.

ב. לבאר מדוע כתבה התורה גם ושילח וגם וביער.

חלק א.

פתיחת הגמרא הינה בברייתא בה נכתב כי אבות הנזיקין 'שן' ו'רגל'

נכתבו בפסוק -

"כִּי יִבְעַר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כָרֶם

וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירָהּ.

וְיִבְעַר בְּשָׂדֶה אֲחֵר.

מִיֵּטֶב שָׂדֶהוּ וּמִיֵּטֶב כָּרְמוֹ יִשְׁלַם"

והברייתא מבארת אף מהיכן יודעים כי ב'שילח' הכוונה ל'רגל' וב'ביער' הכוונה ל'שן'.

ושילח הכוונה לרגל כמו שאומר הפסוק "אֲשֶׁרִיכֶם זָרְעִי עַל כָּל מַיִם מְשִׁלְחֵי רֶגְלִי הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר". הרי שרגל שייך בו לשון שילוח.

ומהיכן יודעים כי ו'ביער' בפסוק הכוונה לשן, כי כתוב "כֹּאֲשֶׁר יִבְעַר הַגָּלִל עַד תְּמֹז" ו'גלל' הכוונה ל'שן'¹, אזי רואים כי ב'שן' שייך לשון 'ביעור'.

שן
ורגל היכא כתיבי דתניא ושלח זה הרגל
וכן הוא אומר משלחי רגל השור והחמור
ובער זו השן וכן הוא אומר כאשר יבער
ולפעמים יכתוב.

¹ רש"י הקדוש מסביר שני פירושים למה גלל הכוונה שן.
א. גלל מלשון התגלות, השן היא דבר שלפעמים מכוסה

עד כאן חלק א' המוכר לכולנו

עכשיו נעבור ונמשיך לחלק השני של הסוגיא שהוא קצת יותר מורכב, ובעז"ה נעשה זאת בצורה הברורה ביותר.

חלק ב'.

תחילה נעמיד מול עיננו את הפסוק עליו עומדים אנו לדבר בשני החלקים הקרובים והוא הפסוק בו כתובים שן ורגל

- - 'וְשִׁלַּח' אֶת בְּעִירָה - וּבִיעַר' בְּשָׂדֶה אַחֵר. - -

תחת אלו נעמיד באופן ברור מול עיננו את ראיותיה של הגמרא כי פסוק זה מדבר ברגל ושן

רגל - 'מְשִׁלַּח' רֶגְלִי הַשּׂוֹר וְהַחֲמוֹר

שן - כְּאִשֶּׁר 'יִבְעַר' הַגָּלִל עַד תָּמוֹ

כעת ילוו אותנו לאורך שני החלקים הקרובים, הפסוקים הללו.

ב. גלל מלשון גללי בהמה, ועל ידי שהשן אוכלת נהיה גללים.

שימו לב ♥

הפסוק בו אנו עוסקים בעיקר, בשלב זה הוא הפסוק - 'משלחי' רגלי השור והחמור

*

שואלת הגמרא, מדוע צריכים להביא 'ראיה' שהמילה 'ושילח' הכוונה לרגל

???

הרי אם נרצה לומר ש'ושילח' הכוונה ל'קרן', אי אפשר משום שקרן כבר כתובה 'כי יגח'.

ואם נרצה לומר ש'ושילח' הכוונה ל'שן' אי שהלא היא כבר כתובה במילת ו'ביער' שבאותו פסוק.

!!!

קרן	רגל	שן
כי יגח	ושילח	וביער
בְּאֵלָה תִּנְגַּח אֶת אֲרָם	'משלחי' רגלי	'ביער' ה'גללי'

אזי אם לא היינו כותבים את הראיה ש'ושילח' זה 'רגל' האם לא היינו יודעים זאת לבד?

מתרצת הגמרא: לו היינו מביאים ראיה רק למילת 'וביער' היינו חושבים כי גם מילת 'ושילח' באה עבור 'שן' ומילה זאת באה לחדש לי כי בשן חייבים גם כאשר השן לא כילתה את כל הדבר אותו היא אכלה אלא השאירה ממנו משהו (כגון שחת ההולכת לחזור ולצמוח).

וכך היינו מסכמים את הלימודים והפסוקים

שן דמכליא	שן דלא מכליא	קרן
וביער	ושילח	כי יגח
'יבער' ה'גלל'		בְּאֵלֶּה תִּנְגַּח אֶת אֲרָם

בשביל שלא נטעה בטעות זו, כתבה לנו הברייטא ראיה ש'ושילח' זה רגל, כך לא נחשוב ש'ושילח' הכוונה לשן דלא מכליא קרנא.

חלק ג'.

שימו לב

כעת אנו עוסקים בעיקר בפסוק - כאשר 'יְבִיעַר' ה'גִּלְלִי' ממנו הבאנו ראיה ש'וביער' הכוונה ל'שן'.

וכעת נשאל, אחרי שהסברנו כי עבור 'רגל' חייבים להביא ראיה שכוונת הפסוק היא ל'רגל'.

יקשה, אם ככה למה צריך גם ראיה ל'שן'

הרי כעת נשארה רק 'שן' לבדה, ואם לא שן מה ניתן עוד ללמוד מ'וביער'.

???

קרן כבר כתובה 'כי יגח'

וכמוה גם רגל 'ושילח'

אזי חייב להיות כי ו'ביער' הכוונה ל'שן'

!!!!

שן	רגל	קרן
וביער	ושילח	כי יגח
'יְבִיעַר' ה'גִּלְלִי'	'מִשְׁלַחִי' 'רַגְלִי'	בְּאֵלֶּה תִּנְגַּח אֶת אֲרָם

מתרצת הגמרא: אם לא היינו מביאים ראיה שמילת 'וביער' מדברת ב'שן', היינו חושבים שכל הפסוק עוסק רק ב'רגל'.

וצריכים שני מילים שונות עבור רגל, משום שממילת 'ושילח' משמע שרק כאשר 'שילח' האדון את בהמתו אזי יהיה חייב, אך אם הלכה לבדה מאליה יהיה פטור בעליה.

וכך היינו מסכמים את הלימודים והפסוקים

רגל שהלכה מאליה	רגל ששילחה	קרן
וביער	ושילח	כי יגח
	'משלחי' רגלי	באלה תנגח את ארם

בשביל שלא נטעה ונאמר ש'וביער' זה רגל שהלכה מאליה הביאה הברייתא ראיה ש'וביער' זה שן.

כעת נראה זאת בתוך הגמרא בס"ד

אמר מר, ושלח זו הרגל, וכן הוא אומר משלחי רגל השור והחמור. טעמא דכתב רחמנא משלחי רגל השור והחמור, הא לאו הכי במאי מוקמת לה, אי קרן כתיב אי שן כתיב. איצטריך סד"א אידי ואידי אשן, והא דמכליא קרנא הא דלא מכליא קרנא, קמ"ל. והשתא דאוקימנא ארגל שן דלא מכליא קרנא מנלן דומיא דרגל מה רגל לא שנא מכליא קרנא ולא שנא לא מכליא קרנא אף שן לא שנא מכליא קרנא ולא שנא לא מכליא קרנא אמר מר, ובער זו השן, וכן הוא אומר כאשר יבער הגלל עד תומו. טעמא דכתב רחמנא כאשר יבער הגלל עד תומו, הא לאו הכי במאי אוקימנא לה, אי קרן כתיב אי רגל כתיב. איצטריך סד"א

אידי ואידי ארגל הא דאזיל ממילא הא דשלח שלוחי קמ"ל. והשתא דאוקי אשן רגל דאזלה ממילא מנלן דומיא דשן מה שן לא שנא שלחה שלוחי ל"ש דאזל ממילא אף רגל לא שנא שלחה שלוחי לא שנא אזלה ממילא

חלק ד'.

לאחר שהבנו בס"ד למה צריכים ראייה גם על מילת ושילח וגם על מילת וביער, כעת מגיעה הגמרא ושואלת שאלה על הפסוק עצמו, מדוע צריכים שני מילים בפסוק ללמד על שן ורגל.

היינו יכולים לדעת את שניהם ממילה אחת.

ממילת 'ושילח'.

את רגל כמו שלמדנו אותה עד עכשיו מפסוק - 'מִשְׁלַחַי רְגְלִי'

ואת שן מהפסוק - וְשֵׁן בְּהֵמוֹת אֲשֶׁלַח בָּם

והיינו מסכמים את הלימודים באופן הזה

שן	רגל	קרן
ושילח		כי יגח
וְשֵׁן בְּהֵמוֹת אֲשֶׁלַח בָּם	'מִשְׁלַחַי רְגְלִי'	בְּאֵלֶּה תִּנְגַּח אֶת אֲרָם

עונה הגמרא להוא אמינא: שאי אפשר ללמוד שני דברים מפסוק אחד. ולא הייתי יודע מי מהם ללמוד.

האם את שן - החמור, כי יש הנאה להזיקו.

או את רגל - החמורה, כי הזיקה מצוי.

ומיד דוחה הגמרא את התירוץ: שהרי יש כלל שכאשר שני הדברים חמורים אותו הדבר, ואי אפשר להחליט את מי ללמוד מהפסוק ואת מי לא, הדין הוא שלומדים את שניהם - מכדי שקולין הם ויבואו שניהם.

אלא עונה הגמרא למסקנא: שאם היינו לומדים גם את רגל וגם את שן
מ'ושילח', לא היינו יודעים שחייבים על רגל ושן גם כאשר לא שילחם.

הבה ונראה כעת את הדברים בתוך הג

ולכתוב רחמנא
 ושילח ולא בעי וביער דמשמע רגל
 ומשמע שן משמע רגל דכתיב משלחי
 רגל השור והחמור ומשמע שן דכתיב ושן
 בהמות אשלח בם אי לאו קרא יתירה
 ה"א או הא או הא או רגל דהזיקו מצוי או
 שן דיש הנאה להזיקו מכדי שקולין הן
 ויבאו שניהם דהי מנייהו מפקת אצטריך
 סד"א הני מילי היכי דשלח שלוחי אבל

חלק ה'.

הבה, תלמידי חכמים נפלאים אחרי אשר עמלתם בהתמדה נפלאה על כל הסוגיא עד אשר
 הגענו לשלב האחרון והמסכם
 נשלים את התהליך בשתי טבלאות קצרות למילוי עצמי:

מילה בפסוק	איזה אב נזיקין למדים	ובאיזה אופן
ושילח		
וביער		

ומהיכן נלמד לחייב?

רגל שהלכה מאליה.

ושן שאכלה ולא כילתה את כל הקרן.

מאיזה מילה בפסוק	באיזו לימוד	
שן שלא כילתה את הקרן		
רגל שהלכה מאליה		

אשריכם תלמידי חכמים

כעת חזרו לעמוד 6 וקראו את קטעי הגמרא הבהירים.

